

Italská kinematografie

Šestá lekce 25. 11. 2020

Další neorealisté

LUIGI ZAMPA (1905–1991)

Od roku 1933 natáčel krátké snímky, působil jako asistent režie, scenárista, od roku 1941 natáčel celovečerní komedie. Tvůrce komedií, tragikomedií i vážných dramát. Jeho téma: život malého člověka. Natočil kolem třicítky snímků.

K neorealismu se přiklonil filmy:

Žít v míru (Vivere in pace, 1946). Obraz vesnického života na konci války. Venkovan (Aldo Fabrizi) poskytne útočiště dvěma americkým vojákům, kteří uprchli ze zajetí. Velký ohlas v cizině. Celý film: <https://www.youtube.com/watch?v=FHiu9IsaIpk>

Těžká léta (Anni difficili, 1947). Scénář napsal sicilský spisovatel Vitaliano Brancati (1907–1954). Dvacet roků drobného úředníka a jeho rodiny v sicilském městečku za fašistického režimu a po válce. Příběh kompromisu a přežívání malého člověka, zatímco starosta, který ho k fašismu přiměl, si uchovává své původní postavení. Trailer: <https://www.youtube.com/watch?v=JXboNyuor1Y>

Dalšími snímky Luigi Zampa rozšířil pohled na fašistickou minulost:

Snadná léta (Anni facili, 1953), opět podle Vitaliana Brancatiho.

Umění přizpůsobit se (L'arte di arrangiarsi, 1954), podle Vitaliana Brancatiho, hraje Alberto Sordi. <https://www.youtube.com/watch?v=Pj2BpXsfRWI>

Zuřivá léta (Anni ruggenti, 1962), odehrává se za fašismu 1937, volně inspirováno Gogolovým *Revizorem*. Komedie o pojišťovákovi, který je omylem pokládán za inspektora.

Dále natočil mj.:

Poslankyně Angelina (L'onorevole Angelina, 1947), příběh ženy v domácnosti na římském předměstí, hraje Anna Magnaniová. Trailer: https://www.youtube.com/watch?v=BJze_QLsN3s

Pánové, nasedat! (Signori, in carrozza!, 1951), podle Vitaliana Brancatiho, hraje Aldo Fabrizi. Trailer: <https://www.youtube.com/watch?v=B1ZFoW0y3KI>

Proces proti městu (Processo alla città, 1952), dle soudního případu z Neapole 1911, kde bylo souzeno 45 lidí za vraždu manželů, odsouzeni byli dohromady na 348 let. Ukázka: <https://www.youtube.com/watch?v=hrtMk8MKLMo>

Římanka (La Romana, 1955), podle Alberta Moravii, s Ginou Lollobrigidou v titulní roli.
Trailer: <https://www.youtube.com/watch?v=nVIK5rou4S4>

Diváckým hitem byl:

Doktor na pokladnu (Il medico della mutua, 1968), komedie, barevná a širokoúhlá, hraje Alberto Sordi. <https://www.youtube.com/watch?v=xouLSam1Gnk>

U nás se promítaly také:

Slepá ulička (Il magistrato, 1959), úřednickou rodinu postihne otcova ztráta zaměstnání uprostřed hospodářského zázraku.

Nesnáze s kariérou (Il vigile, 1960), hrají Alberto Sordi, Vittorio De Sica. Trailer: https://www.youtube.com/watch?v=T_3AntPBylY

Otázka cti (Una questione d'onore, 1965). Komedie ze Sardinie, hrají Ugo Tognazzi a Nicoletta Machiavelli. <https://www.youtube.com/watch?v=omyoH-zu298>

Hezký charakterní Ital v Austrálii hledá krajanku za účelem sňatku (Bello onesto emigrato Australia sposerebbe compaesana illibata, 1971), hrají Claudia Cardinalová, Alberto Sordi. Celý film: <https://www.youtube.com/watch?v=NSEoshh63NI>

Skalpel v ruce bílé mafie (Bisturi, la mafia bianca, 1975). Kritika zdravotnického systému. Snímek vyvolal při promítání v ČSSR zděšení, neboť důvěra v lékaře je podstatným prvkem občanských jistot.

Úctyhodní lidé (Gente di rispetto, 1975), hrají Jennifer O'Neill, Franco Nero aj. Sicilský psychotriller. Trailer: <https://www.youtube.com/watch?v=2IW64Ay0gkM>

ALBERTO LATTUADA (1914–2005)

Režiroval od roku 1942, jeho začátky patřily ke kaligrafismu:

Jakoubek idealista (Giacomo l'idealista, 1942).

Po válce se přiklonil k neorealismu:

Bandita (Il bandito, 1946). Hrdina se vrací z válečného zajetí na Sicílii a stává se vůdcem zbojníků.

Bez milosrdenství (Senza pietà, 1948). Mladá prostitutka se spřátelí s afroamerickým vojákem. <https://www.youtube.com/watch?v=sYhDbB48Ba8>

Mlýn na Pádu (Il mulino del Po, 1949). Vesnický epos z 19. století. Zemědělství dělníci proti statkářovi.

Světla varieté (Luci de varietà, 1950), spolurežie: Federico Fellini.

Povídka *Italové se otáčejí* z povídkového filmu *Láska ve městě* (1953).

Další Lattuvadovy filmy už nesledují neorealistickou metodu, některé čerpají z ruských klasiků a vracejí se ke kaligrafismu, např.:

Plášť (Il cappotto, 1952), podle N. V. Gogola, děj přenesen do současné Itálie. Trailer: <https://www.youtube.com/watch?v=m0vllOQ7FDo>

Gardový seržant (La tempesta, 1958), výpravná koprodukce s Francií, podle novely A. S. Puškina *Kapitánská dcerka*.

Step (La steppa, 1962) podle A. P. Čechova.

Další Lattuvadovy filmy:

Ve službách mafie (Mafioso, 1962). Černá komedie o človíčkovi (Alberto Sordi), který se stává mafiánským bossem.

Špiónka beze jména (Fräulein Doktor, 1968), koprodukce s Jugoslávií. Dobrodružný film na motivy skutků proslulé špiónky Elsbeth Schragmüllerové z první světové války.

To jsem by já (Sono stato io!, 1973). Čistič oken se přizná k vraždě, aby se stal slavným. a jiné.

PIETRO GERMI (1914–1974)

byl bytostným filmařem, filmy nejen vymýšlel, psal a režíroval, ale v některých i hrál. V plejádě italských mistrů zaujímal, podobně jako například Franco Zeffirelli, neběžný názorový postoj svým antikomunismem, nakolik jeho kolegové byli členy Italské komunistické strany, s levicí sympatizovali, nebo jí alespoň v některém svém filmu věnovali přátelský zájem.

Režijní filmografii načal Pietro Germa poměrně nenápadně snímkem

Svědék (Il testimone, 1946) pod supervizí Alessandra Blasettiho.

Ztracená mládež (Gioventù perduta, 1947) se bez většího úspěchu promítala v soutěži MFF v Karlových Varech.

Následovaly dva klasické neorealistické filmy z prostředí Sicílie:

Jménem zákona (In nome della legge, 1948), o sicilské mafii.

ukázka: https://www.youtube.com/watch?v=30jmJifE_vQ

Cesta naděje (Il cammino della speranza, 1950), o lidech, kteří odcházejí ze Sicílie do ciziny.

<https://www.youtube.com/watch?v=mfeyKxaUzWE>

Neorealistické prvky najdeme i v psychologickém dramatu

Tatínek (Il ferroviere = Železničář, 1955), v titulní roli Pietro Germa. Příběh strojvůdce, jenž podléhá alkoholu, nezvládá svou roli v rodině a je traumatizován neštěstím, které nezavinil. Zlatá mušle na MFF v San Sebastianu.

Ukázka: https://www.youtube.com/watch?v=Cp7LGUpKj_8 ,

celý film: https://www.youtube.com/watch?v=E8t_sMJALJM

Muž třetina (L'uomo di paglia, 1958), v titulní roli Pietro Germi. Dělník, otec rodiny se zamiluje do mladé ženy.

V šedesátých letech se Pietro Germi, vedle Maria Monicelliho a dalších, prosadil jako jeden z originálních tvůrců specifického žánru zvaného „komedie po italsku“ (commedia all'italiana): komedií a tragikomedií, jež s humorem, nezřídka černým, reflektovaly problémy společenského života v Itálii, střet modernity s tradičními normami, patriarchální vztahy, vliv katolické církve apod. Budeme se těmto filmům věnovat později:

Rozvod po italsku (Divorzio all'italiana, 1961)

Svedená a opuštěná (Sedotta e abbandonata, 1963)

Dámy a pánové (Signore e signori), 1965

Serafino (1968)

Alfréde, Alfréde (Alfredo Alfredo 1972)

MICHELANGELO ANTONIONI (1912 2007)

spolupracoval na některých filmech jako scenárista nebo asistent režie již od začátku čtyřicátých let: *Dva Foscariové* (1942), *Pilot se vrací* (1942), *Návštěva z temnot* (1942, r. Marcel Carné). Byl jedním ze scenáristů filmu Giuseppe De Santise *Tragický hon* (1947).

K neorealismu přispěl krátkými filmy:

Lidé od Pádu (Gente del Po, 1943), <https://www.youtube.com/watch?v=twj4BgAPj8o>

Čištění města (Nettezza urbana, 1948) <https://www.youtube.com/watch?v=xaC7rCc8iTA>

Milostná lež (L'amorosa menzogna, 1948), dokument o fotorománech.

Pověřivost (Superstizione, 1949)

Lanovka na Faloriu (La funivia del Faloria, 1950)

Sedm tyčí, jeden šaty (Sette cane, un vestito, 1950),

<https://www.youtube.com/watch?v=wmAjnQVOBck>

Vila netvorů (La villa dei mostri, 1950)

Konec neorealismu

V půli padesátých let neorealismus vyhasíná.

Jako příčiny konce neorealismu se nejčastěji uvádí:

- Vyčerpanost sociální tematiky – ekonomický zázrak a zlepšení životních podmínek.
- Nepřízeň ze strany vládnoucích křesťanských demokratů.
- Rozmělnění neorealistických principů v tzv. růžovém neorealismu.

Neorealismus ale žije dál. Jak napsal francouzský komunistický kritik a historik Georges Sadoul, kolem roku 1950 překročil neorealismus hranice (teorie o tzv. migrujícím neorealismu) a stal se vzorem pro tvůrce v Japonsku (např. Tadaši Imai), později v Indii, Brazílii, Mexiku... V socialistických kinematografiích ovlivnilo neorealistické vidění maďarské (*Malé světlo*) a české (*Tam na konečné*, *Štěňata*, *Žižkovská romance*) filmaře.

Neorealistický styl se uplatnil ještě o mnoho let později, srov. např. snímky *Salaam Bombay!* (1988) Miry Nairové nebo *Princezna* (1982) Pála Erdösse. Neorealistické přístupy jsou filmařům k dispozici stále.

Neorealismus ale svým způsobem zůstal přítomen i Itálii. Jednak v tvorbě autorů, kteří z neorealismu vzešli, ale obrátili jeho kritický hrot k zámožné třídě (Federico Fellini, Michelangelo Antonioni). Ale i v nastupující generaci italských filmařů, kteří na neorealistickou metodu navázali: Francesco Maselli, Pier Paolo Pasolini, Vittorio De Seta, Bernardo Bertolucci, Francesco Rosi, Ermanno Olmi nebo Paolo a Vittorio Tavianiové.

Z perspektivy dějin světové kinematografie byl neorealismus jednou z etap příklonu k „životu, jaký je“. Takové etapy čas od času nastávají: Louis Feuillade a jeho cyklus *Život, jaký je* – Dziga Vertov a jeho „žizň vrasploch“ – německý kammerspiel – John Grierson a britská dokumentární škola – neorealismus – cinéma vérité – direct cinema – nové vlny – Ken Loach – iránský film 90. let – Dogma 95 – bratři Dardennové – rumunská nová vlna atd. Dějiny filmu pulsují rytmem střídání nebo i souběžného běhu etap „realistických“ („lumiérovských“) a stylizovaných do umělých světů („méliésovských“ – srov. německý expresionismus nebo digitální fantasy posledních let.)

Neorealistické filmy ovšem tvořily jen zlomek italské produkce. V literatuře najdeme různé seznamy „kanonických“ neorealistických filmů a můžeme být překvapeni, co všechno někteří kritici nebo historici do neorealismu zahrnují – například rané psychologické filmy Michelangela Antonioniho nebo Viscontiho kostýmní historický spektakl *Vášeň*.

K bodu b) – nepřízeň křesťanských demokratů:

Tajemník premiéra pro kinematografii Giulio Andreotti (přítomný v italské politice v následujících desetiletích vícekrát jako premiér, ministr zahraničí atd.) prosadil v roce 1949 zákon (*Legge dello Stato 29/12/1949 n. 958*), jenž omezil dovoz filmů a poskytl půjčky produkčním společnostem.

Pokud chtěli půjčku, museli producenti vládní komisi předložit scénář ke schválení. Stát mohl filmu zamítnout exportní licenci, pokud se určené státní komisi zdálo, že film „očerňuje Itálii“. Zákon také stanovil kinům s každodenním provozem (v případě kratšího hracího profilu se kvóta úměrně tomu zkracovala) povinnost uvádět v každém čtvrtletí nejméně dvacet dní, včetně dvou nedělí, „národní“ = italské filmy (bylo přesně určeno, jaký podíl musí na filmu Itálie a Italové mít, aby byl film uznán za „národní“). Pokud počet dní kino překročilo, mohlo tento „náskok“ využít v následujícím měsíci. Kvóta tedy garantovala cca 22% podíl domácí produkce v hracím profilu, ovšem obliba a reálná návštěvnost zajistila nakonec domácím filmům podíl vyšší. Bezprostředně po válce dosahovaly v Itálii domácí snímky podíl 13 % návštěvnosti. V 50. letech se číslo ustálilo na 34 procentech a v roce 1954 to bylo až 36 %.

Zákon přinesl posílení cenzury a kontrolních mechanismů. Andreottioho úřad filmy tvrdě cenzuroval, škrtil ve scénářích a mnohým projektům nedovolil vzniknout. *Řím v 11 hodin* nesměl být uveden na MFF v Cannes. Filmy Carla Lizzaniho *Pozor, banditi!* a *Kronika chudých milenců* byly na pět let postiženy zákazem vývozu do ciziny. *Římanka* Luigiho Zampy byla schválena po trojí změně scénáře. Ve scénách a dialozích musely být činy změny.

Po zavedení zákona zaujala Itálie druhé místo na světě v počtu natáčených filmů, s vrcholem 201 celovečerního filmu právě v roce 1954.

Kolik se po válce ročně vyrábělo italských celovečerních filmů:

1945	25		1953	161
1946	62		1954	201
1947	67		1955	133
1948	54		1956	105
1949	94		1957	129
1950	104		1958	137
1951	107		1959	167
1952	148			

(Gian Piero Brunetta, *Storia del cinema italiano. Dal neorealismo al miracolo economico 1945–1959*, Roma 1993, s. 13.)

Z tabulky je zřejmý vliv Andreottiho zákona, díky němuž se italská produkce koncem čtyřicátých let zdvojnásobila. Kvantitativního vrcholu dosáhla v roce 1954. V padesátých letech se začínají praktikovat koprodukce, nejvíce s Francií, méně s USA, Španělskem a Západním Německem, ojediněle s Jugoslávií. Od konce války jsou do italských filmů obsazováni také zahraniční herci. Praxe dabingu, resp. postsynchronu tuto praxi usnadňovala. Zahraniční filmy jsou v Itálii běžně uváděny v dabovaných verzích.

Asi nejznámějším reprezentantem tehdejšího antikomunismu na poli kultury byl spisovatel

GIOVANNINO GUARESCHI (1908–1968).

V roce 1945 založil v Miláně monarchistický, později křesťansko-demokratický humoristický týdeník *Candido* (skončil 1961). Uveřejňoval kromě kreslených vtipů a stripů sérii příběhů o knězi donu Camillovi, jež byly později shrnuty do několika svazků.

Don Camillo je kněz v městečku v kraji Emilia. Většina obyvatel tu sympatizuje s komunisty a jejich starostou Peppinem. Don Camillo pravidelně rozmlouvá s Ježíšem a snaží se komunistům překazit jejich plány.

Knihy o donu Camillovi vydalo v češtině Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří:

Don Camillo a jeho svět (Mondo piccolo. Don Camillo, 2001, pův. 1948)

Don Camillo a jeho ovečky (Mondo piccolo. Don Camillo e il suo gregge, 2002, pův. 1953)

Soudruh don Camillo (Mondo piccolo – Il compagno Don Camillo, 2003, pův. 1963).

Rok dona Camilla (L'anno di Don Camillo, 2004, pův. 1986)

Don Camillo a don Chichi (*Don Camillo a don Chichi*, 2005, pův. 1996).

Humor těchto knížek, umělecky nepříliš hodnotných, nám může vzdáleně připomenout *Černé barony* Miloslava Švandrlíka. Dělalí si legraci z komunistické ideologie, komunisté se v nich projevují jako pokrytci, kteří se pro různé lidské slabosti nedovedou držet ani vlastního programu, jenž je ostatně s přirozeným lidstvím v rozporu, a slepě následují sovětské vzory.

Guareschi myslel svůj antikomunismus a antilevicovost velmi vážně, v předmluvě ke knize *Soudruh don Camillo* z r. 1963 kupříkladu napsal:

„Současná italská generace se vyznačuje těmi, kdo jsou ‚ti správní‘: odpírači vojenské služby, antinacionalisty, stoupci Negriho.¹ Vzešla ze školy politické korupce, neorealistickeho filmu a levicové sociálně-erotické literatury.

Proto se spíš než o generaci jedná o degeneraci. [...]

Mezi mrakodrapy ekonomického zázraku vane horký a prach zvedající vítr, který je cítit mrtvolnou hnilobou, sexem a kanály.“ Atd.

(Giovannino Guareschi, *Soudruh don Camillo*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2003, s. 5)

Podle Guareschiho próz vzniklo několik filmů. Dona Camilla v základní řadě prvních pěti komedií ztělesnil francouzský komik Fernandel (později vznikly další adaptace):

Malý svět dona Camilla (Don Camillo, 1952), Itálie-Francie, r. Julien Duvivier. 13,2 miliony diváků, 14. místo mezi nejnavštěvovanějšími filmy v Itálii a 7. místo mezi italskými. Film ukazuje šarvátky a soupeření mezi farářem Camillem a komunistickým starostou Peppone. Na začátku don Camillo ruší zvoněním komunistickou schůzi na náměstí (přijdou na ni všichni obyvatelé městečka kromě hrstky antibolševiků), kde Peppone slibuje postavit Lidový dům s knihovnou a biografem.

V českém dabingu: <https://www.youtube.com/watch?v=0sPXV1m6iB8>

Na této komedii mi připadá příznačné, že se k jejímu natočení nesnížil žádný z italských režisérů, ale povolán byl slavný francouzský mistr Julien Duvivier, což asi souviselo i s obsazením Fernandela do titulní role. Za druhé: vznikl poměrně smířlivý film, který spíše dokazuje, že oba názorové tábory se vzájemně potřebují a musí se spolu naučit žít. Levicovní intelektuálové v tom ale podanou ruku neviděli a teoretik a kritik neorealistickeho hnutí Umberto Barbaro (1902–1959) obvinil sérii o donu Camillovi z šíření pomluv a nactiutrhaní.

Pokračování natočil vzápětí opět Duvivier:

Návrat dona Camilla (Il ritorno di don Camillo, 1953), Itálie-Francie, r. Julien Duvivier.

a teprve třetího až pátého dílu se ujali Italové:

Don Camillo a ctihodný Peppone (Don Camillo e l'onorevole Peppone, 1955), Itálie-Francie, r. Carmine Gallone

Don Camillo, Monsignor...ale ne příliš (Don Camillo monsignore ma non troppo, 1961), Itálie-Francie, r. Carmine Gallone

Soudruh don Camillo (Il compagno don Camillo, 1965), r. Luigi Comencini.

Producent Gastone Ferranti vymyslel počátkem šedesátých let projekt stříhového dokumentu o rozporech současného světa, ve kterém by se střetli reprezentanti pravice a levice. Vznikl film **Zuřivost** (La rabbia, 1963). Jeho první část vytvořil Pier Paolo Pasolini a druhou právě Giovannino Guareschi. Film se v kinech udržel jen pár týdnů. Příznačně se pak po mnoho let uváděla jen první část od Piera Paola Pasoliniho, zatímco Guareschiho polovina byla považována za nepřijatelnou. Až odnedávna je dílo akceptováno znovu jako celek.

¹ Antonio Negri (1933) je marxistický sociolog a filozof, v letech 1956–1963 člen Italské socialistické strany, poté ideolog radikálně levicových hnutí Potere operaio (Dělnická síla, 1969) a Autonomia operaia (Dělnická autonomie, 1973). V sedmdesátých letech obviňován, že inspiroval terorismus Rudých brigád a z účasti na dvou vraždách. Odsouzen na 30 let vězení odešel do Francie, kde ho ochraňoval prezident François Mitterand, jenž v nesouhlasu s italskými antiteroristickými zákony poskytoval azyl obviněným Italům. Zde Antonio Negri spolupracoval s filozofy Jacquesem Derridou, Michelelem Foucaultem a Gillesem Deleuzem. 1997 mu byl trest v Itálii snížen na 13 let, vrátil se ho odsedět. Během svého vězení publikoval své nejdůležitější knihy. 2003 byl propuštěn. Jeho dcera Anna Negri (1964) je filmová režisérka.

K bodu c):

Růžový neorealismus

V učebnicích se obvykle píše, že jedním z fenoménů, které přispěly ke konci neorealistickeho hnutí, byl tzv. růžový neorealismus (neorealismo rosa). Růžový neorealismus údajně přinesl zkomerčnění a zbanalizování typických neorealistickeho motivů a lákadel, jako jsou ztepilé ženy, kolorit lidového života atd.

Když se ale mají jmenovat příklady této odnože, konkrétních titulů mnoho jmenováno nebývá.

Nejčastěji se jako příklad růžového neorealismu uvádí trilogie *Chléb láska a...*:

Chléb, láska a fantazie (Pane, amore e fantasia, 1953), r. Luigi Comencini. Rozmarný příběh z italské vesnice, hrají Gina Lollobrigida, Vittorio De Sica aj.

Trailer: https://www.youtube.com/watch?v=0gn_LYfZ6Lg

Chléb, láska a žárlivost (Pane, amore e gelosia, 1954), r. Luigi Comencini, hrají Gina Lollobrigida, Vittorio De Sica.

Ukázka: <https://www.youtube.com/watch?v=w3QLytEEOsU>

Chléb, láska a ... (Pane, amore e..., 1955), režie Dino Risi, hrají Sophia Lorenová, Vittorio De Sica. Barevný a širokoúhlý (CinemaScope).

Ukázka: <https://www.youtube.com/watch?v=9UgGiiVSitY&t=224s>

K růžovému neorealismu náleží i některé filmy, které natočil někdejší „kaligrafista“
RENATO CASTELLANI (1913–1985):

Pod římským sluncem (Sotto il sole di Roma, 1948)

Trailer: https://www.youtube.com/watch?v=fl3ta37_cgA

Je jaro... (È primavera, 1949)

Za dva groše naděje (Due soldi di speranza, 1951).

Trailer: <https://www.youtube.com/watch?v=G40dt5t-eI>

Renato Castellani natočil také v italsko-britské koprodukci (a v Technicoloru) Shakespearovu tragédii:

Romeo a Julie (1954), v originále v opačném pořadí: Giulietta e Romeo.

Trailer: <https://www.youtube.com/watch?v=7P80iRgCqU>

Film: <https://www.youtube.com/watch?v=y6bbUsZroCM&t=6299s>

Výklad o poválečné italské kinematografii by nebyl úplný, kdybychom nezmínili historické kolosy, které navázaly na tradici *Cabirie*. První takový, ještě černobílý, vyrobila v italsko-francouzské koprodukci katolická filmová společnost Universalia:

Fabiola (1948), r. Alessandro Blasetti, hrají: Michèle Morganová, Henri Vidal, Michel Simon aj. Příběh lásky senátorovy dcery a galského gladiátora v době pronásledování křesťanů ve starém Římě.

Podle Giana Piera Brunetty byla *Fabiola* po roce 1945 prvním národním kolosem a prvním velkým diváckým úspěchem v době začínající studené války a voleb 18. dubna 1948. Důležité bylo téma míru. Situace křesťanů ve starém Římě měla připomínat situaci komunistů v současnosti. (Gian Piero Brunetta, *Storia del cinema italiano. Dal neorealismo al miracolo economico 1945–1959*, Roma 1993, s. 453–454.)

Úspěch *Fabioly* přivedl v dalších letech do ateliérů Cinecittà velké hollywoodské produkce, které zde realizovaly vlastní kolosy ze starého Říma.

Top 50 nejnavštěvovanějších domácích filmů v Itálii:

1. *Vojna a mír* (1956, King Vidor), 15,7 milionu diváků
2. *Poslední tango v Paříži* (1972, Bernardo Bertolucci), 15,6 mil.
3. *Pro hrst dolarů* (1964, Sergio Leone), 14,8 mil.
4. *Malý unavený Joe* (1971, Enzo Barboni), 14, 6 mil.
5. *Pro pár dolarů navíc* (1965, Sergio Leone), 14,5 mil.
6. *Sladký život* (1960, Federico Fellini), 13,6 mil.
7. *Malý svět dona Camilla* (1952, Julien Duvivier), 13,2 mil.
8. *Odysseus* (1954, Mario Camerini), 13,2 mil.
9. *Gepard* (1963, Luchino Visconti), 12,9 mil.
10. *Nejkrásnější žena na světě* (1955, Robert Z. Leonard), 12,6 mil.
11. *Zlomyslnost* (1973, Salvatore Samperi), 11,8 mil.
12. *Marcellino, chléb a víno* (1955, Ladislao Vajda), 11,6 mil.
13. *Hodný, zlý a ošklivý* (1964, Sergio Leone), 11,4 mil.
14. *Jestli se rozzlobíme, budeme zlí* (1974, Marcello Fondato), 11,2 mil.
15. *Bible* (1966, John Huston), 11,2 mil.
16. *Dekameron* (1971, Pier Paolo Pasolini), 11,1 mil.
17. *Gardový seržant* (1958, Alberto Lattuada), 11,1 mil.
18. *Velká válka* (1959, Mario Monicelli), 10,8 mil.
19. *Chléb, láska a fantazie* (1953, Luigi Comencini), 10,6 mil.
20. *Serafino* (1968, Pietro Germi), 10,5 mil.)
21. *Moji přátelé* (1975, Mario Monicelli), 10,5 mil.
22. *Chléb, láska a žárlivost* (1954, Luigi Comencini), 10,4 mil.
23. *Dvacáté století* (1972, Bernardo Bertolucci), 10,4 mil.
24. *Rocco a jeho bratři* (1960, Luchino Visconti), 10,2 mil.
25. *Manželství po italsku* (1964, Vittorio De Sica), 10,2 mil.
26. *Dva machři mezi nebem a peklem* (1972, Giuseppe Colizzi), 10,1 mil.
27. *Cid* (1961, Anthony Mann), 10,1 mil.
28. *Trumfové eso* (1968, Giuseppe Colizzi), 10,0 mil.
29. *Doktor na pokladnu* (1968, Luigi Zampa), 9,9 mil.
30. *Léta Páně* (1969, Luigi Magni), 9,9 mil.
31. *Život je krásný* (1997, Roberto Benigni), 9,7 mil.
32. *Z boží milosti* (1971, Nino Manfredi), 9,6 mil.
33. *Bůh odpouští, já ne!* (1967, Giuseppe Colizzi), 9,4 mil.
34. *Quo vado?* (2016, Genaro Nunziante), 9,4 mil.
35. *Včera, dnes a zítra* (1963, Vittorio De Sica), 9,3 mil.

36. *Zkrocení zlého muže* (1980, Castellano a Pipolo), 9,2 mil.
37. *Horalka* (1960, Vittorio De Sica), 9,1 mil.
38. *Anna* (1951, Alberto Lattuada), 9,0 mil.
39. *Barabáš* (1961, Richard Fleischer), 8,9 mil.
40. *Tenkrát na Západě* (1968, Sergio Leone), 8,9 mil.
41. *Zamilovaný blázen* (1980, Castellano a Pipolo), 8,8 mil.
42. *Pravá a levá ruka ďábla* (1970, E. B. Clucher), 8,7 mil.
43. *Slunce jako z konve* (2013, Genaro Nunziante), 8,7 mil.
44. *Nahá Maja* (1958, Henry Koster), 8,5 mil.
45. *Děti nikoho* (1951, Raffaello Matarazzo), 8,4 mil.
46. *Benátský anonym* (1970, Enrico Maria Salerno), 8,2 mil.
47. *Cyklón* (1996, Leonardo Pieraccioni), 8,0 mil.
48. *Dva misionáři* (1974, Franco Rossi), 7,8 mil.
49. *Zrození pana účetního* (1975, Luciano Salce), 7,8 mil.
50. *Zítرا je příliš pozdě* (Léonide Moguy), 7,7 mil.

(podle Wikipedie: https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_highest-grossing_films_in_Italy#Most_admissions,
https://it.wikipedia.org/wiki/Film_con_maggiori_incassi_in_Italia)

Poznámka 1:

Itálie má asi 60 milionů obyvatel. Kdybychom chtěli čísla návštěvnosti porovnat s československými výsledky, dělili bychom počet diváků v Itálii čtyřmi. Potom by italské filmy nedosahovaly výšin našich čísel a *Poslední tango v Paříži* by odpovídalo 36. místu československého žebříčku, kde nalézáme pohádku *Obušku, z pytle ven! Ze srovnání vyplývá, že Itálie nebyla natolik kinofikovanou zemí jako socialistické Československo. Statisticky vzato viděl *Poslední tango v Paříži* v kině jen asi každý čtvrtý Ital nebo Italka, zatímco nejnavštěvovanější český snímek *Pyšná princezna* zhlédlo asi 85 % Čechů. A třeba western *Tenkrát na Západě* vidělo v ČSSR 2,6 milionu diváků, což odpovídá 30% italské návštěvnosti. K podobným číslům bychom došli i v dalších případech. Návštěvnost italských trháků byla u nás tedy přibližně o 5–10 % „hustší“ než v samotné Itálii. Z 50 top filmů bylo u nás za socialismu uvedeno jedenadvacet, po roce 1989 pět, z toho jeden (ze čtyř v tabulce přítomných) z produkce po roce 1989. Měli jsme tedy u nás v kinech 52 % nejnavštěvovanějších italských filmů (přičemž filmy *Vojna a mír* a *Cid* byly u nás uváděny jako produkce USA, nikoli Itálie).*

Poznámka 2:

Překvapivé umístění *Vojny a míru* na špici žebříčku může být dáno dvojnásobným počítáním vstupenek při dvoudílném filmu. Tabulka nejnavštěvovanějších filmů v Itálii má na vrcholu rovněž dvoudílné filmy: 1. *Doktor Živago* 2. *Kmotr* 3. *Desatero přikázání*. Teprve na 4. místě je *Goldfinger* a na 5. místě první italský film *Vojna a mír*, což je ale vlastně americká produkce natočená v Itálii. Na 6. místě *Poslední tango v Paříži* a na 7. opět dvoudílný *Ben Hur*. Dvoudílné jsou také *Sladký život*, *Gepard*, *Bible*, *Rocco a jeho bratři*, *Cid*. *Dvacáté století* trvá cca 320 minut. Jak tomu v podobných případech bývá, nevíme, zda se při dvojprogramu počítaly vstupenky dvakrát. Možná ne, protože *Hodný, zlý a ošklivý* by také byl dvojprogram, ale je až třetí po předchozích westernech Sergia Leoneho.

Poznámka 3:

V tabulce převažují komedie, máme tu též asi osm spaghetti westernů. Překvapit může slabé zastoupení „sandálových“ filmů a vůbec historických spektaklů, které zde reprezentují jen velkofilmové americké režiséry. Nevidíme tu kriminálky a mafiánské příběhy. Z velkých režisérů autorského typu, o nichž se především učíme, jsou zastoupeni Vittorio De Sica (3x), Luchino Visconti (2x), Bernardo Bertolucci (2x), Federico Fellini (1x) a Pier Paolo Pasolini (1x). Z proslulých žánrových tvůrců Sergio Leone (4x), Giuseppe Colizzi (3x), Luigi Comencini (2x), Mario Monicelli (2x) a u nás neznámí Genaro Nunziante (2x) a dvojice Castellano a Pipolo (2x).